

Slovenski dom

Štev. 143.

V Ljubljani, v petek, 26. junija 1942-XX.

Leto VII.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega
izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana.
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Ljubljana.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Il bollettino n. 758:

Prosegue l'inseguimento del nemico battuto

Il Quartiere Generale delle Forze Armate comunica:

Travolte le resistenze opposte dalle unità superstiti dell'8 Armata britannica al confine libico-egiziano o conquistato ridotta Capuzzo, Sollum e Halfaya, le forze dell'Asse hanno proseguito l'inseguimento del nemico in ritirata verso Oriente.

Sidi el Barrani è stata occupata e la sua zona a sud di tale località superata. Gli apprestamenti e le attrezzature di Marsa Matruh sono state centrate da squadriglie di bombardieri. Tre aerei risultano abbattuti dalla caccia germanica.

Un'incursione su Bengasi ha causato qualche danno e alcuni feriti: un apparecchio inglese colpito dal tiro della difesa contraerea è precipitato in fiamme.

Sui campi di aviazione di Luka e di Micabba sono stati rinnovati bombardamenti suscitando notevoli incendi.

Tre dei nostri velivoli non sono rientrati alle basi.

Nel Mediterraneo Orientale nostri aerei hanno attaccato un convoglio danneggiando con bombe, malgrado la vivace reazione delle navi di scorta, un piroscafo.

In Atlantico un nostro sommergibile al comando del capitano di corvetta Luigi Longanesi Cattani, ha affondato un piroscafo armato di 8000 tonnellate ed una motonave di 5500 tonn.; altro sommergibile comandato dal tenente di vascello Gianfranco Cezzana ha colato a picco un piroscafo di 6000 tonn.

Nemško vojno poročilo:

Hudi uničevalni boji jugovzhodno od Harkova

Novo nemško napredovanje pri Sebastopolju — Veliki boji pri Harkovu
tudi še ne pomenijo začetka večje ofenzive

Hitlerjev glavni stan, 26. junija, Nemško vrhovno poveljstvo je včeraj objavilo tole vojno poročilo:

Po napadu nemških in romunskih čet na utrjenem pasu pri Sebastopolju je bilo v hudih bojih v gozdnatem in obljudenem predelu osvojeno novo ozemlje. Siloviti in uspešni napadi letalskih sil so bili naperjeni zlasti proti postojankam ob južnem zalivu pri Inkermannu in proti obrambnemu pasu pri Nikolajevki.

Jugovzhodno od Harkova že od 22. junija potekajo boji za uničenje skupin sovjetskih sil. Na ostalih odsekih bojišča ni nastopov, vrednih omembe, razen trdih in zmagovitih spopadov z obkoljenimi sovjetskimi oddelki pri Volhovu.

Ogledna letala so v Finskem zalivu uničila sovjetskega pobiralca min. Na bojiščih ob Arktiko so letala v zalivu Kola potopila dve trgovski ladji s skupno 11.000 tonami in z bombnim zadetkom poškodovala neko veliko trgovsko ladjo.

Sovjeti so včeraj izgubili 71 letal, 7 nemških se ni več vrnilo.

V Severni Afriki so nemške in italijanske čete zlomile angleški odpor ob meji med Libijo in Egiptom ter zasedle trdnjavo Capuzzo, Sollum in Halfajo. Po hudem zasledovanju potol-

čenih angleških čet so dospole do Siid el Baranija in do odseka jugovzhodno od tega kraja. V boju proti Veliki Britaniji so nemška letala v pretekli noči metala rušilne in zažigalne bombe na industrijsko okolico mesta Birminghama in na vojaške naprave v jugovzhodni Angliji.

Narednik vodnik Steinbatz, lovski letalec, ki je bil odlikovan s hrastovo vejico na železnem križcu, se po nekem poletu proti sovražni-ku ni več vrnil, potem ko je dosegel svojo 99. letalsko zmago. Z njim je nemško letalstvo izgubilo enega svojih hrabrih lovskih letalcev. V spomin na njegovo hrabrost in junaštva mu je vodja podelil odlikovanje hrastove vejice z meči na železnem križcu.

K uspehom na Atlantiku, ki so bili objavljeni v včerajšnjem vojnem poročilu, je posebno prispevala podmornica pod poveljstvom poročnika bojne ladje Rostina.

Berlin, 26. junija, s. V pristojnih vojaških krogih so glede nemškega napada jugovzhodno od Harkova snoči izjavili, da tudi nastopi na tem odseku, čeprav zavzemajo večje mere in utegnejo voditi do važnega razvoja, še ne pomenijo začetka velike nemške ofenzive. Taktični cilj teh nastopov je poleg uničenja sovjetskih jeder nadaljnje skrajšanje bojišča in v zvezi s tem skrajšanje nemške črte.

Italijansko letalstvo v zadnjih bojih na ruski fronti

Berlin, 26. junija, s. Nemški listi prinašajo poročila propagandne kompanije. Iz poročila se vidi, da so italijanski lovski letalci, zaposleni na vzhodnem bojišču, dozdaj zbili v letalskih spopadih 74 sovjetskih strojev, drugih 22 je bilo najbrž zbitih in gotovo je, da je treba večji del teh smatrati, da so onesposobljeni za boj. Drugih 49 sovjetskih letal je bilo zažganih pri drznih napadih na sovražnikova letališča v nizkem poletu. Tem številkam je treba dodati še precej znatno število sovjetskih, bolj ali manj poškodovanih letal. Temu obračunu stoji nasproti izguba enega samega italijanskega letala, kar je zgovoren dokaz za najvišje lastnosti zavezniških lovcev, njihovega boljše nastopanja in njihove popolne izurjenosti. Heroično hrabrost, s katero se italijanski lovci bore na vzhodnem bojišču, je neki nemški armadni poveljnik omenil v dnevnih zapovedi z naslednjimi besedami: »Italijanski lovci so dajali veličastno podporo oddelkom armade, ko so izvajali drzne in zmagovite napade na predelu pri X. Ko so se prikazali, je to v četah vzbu-dilo posebno zadoščenje. Italijanski tovariši so ob številnih prilikah pokazali čudovit tovariški duh. Naj en vzgled zadostuje za vse: Nemškega ogled-nika, ki je letel nad sovražnikovim zaledjem, je

napadlo pet sovjetskih letal vrste »Rata«. Ko so trije italijanski lovci videli nevarni položaj nemškega tovariša, so se zagonito vrgli zoper boljše-viški oddelke, sestrelili tri letala, vsa druga pa poglani v beg. Oglednik je lahko izpolnil svojo nalogo ter se nepoškodovan vrnil v oporišče.

Nemška izdelava orožja in njeno vodstvo

München, 26. jun. s. List »Münchner Neueste Nachrichten« zatrjuje, da nemška izdelava orožja ni bila nikjer manjša od tega, kar so pričakovali. V skoraj vseh primerih je za tretjino ali celo za dvakratno mero presežala določene načrte. List se podrobno bavi z izdelavo in močno hvali veliko vojsko delavcev, ki na notranjem bojišču z marljivostjo, natančnostjo in neutrudno delavnostjo kujejo orožje za vojsko na bojiščih. Izdelavo orožja urejuje višok odbor, v katerem je pet generalov in osem največjih industrijev, ki tvorijo obo-roževalni svet. Pri vrhovnem poveljstvu deluje vojaški gospodarski urad, ki mu pomaga osred-nji urad za oboroževanje pod vodstvom Speerovim; oba urada pa sta pod vodstvom generala Thomasa. Članji najvišjega oboroževalnega sveta so maršal Milch za letalstvo, general Fromm za vojsko, admiral Winter za mornarico in general Loebe. Industriji v tem svetu so zastopniki naj-večjih nemških industrij: Paul Leiger, zastopnik Hermann Göring Werke; Helmut Rocknert, zas-topnik Rheinmetall-Borsiga; Hermann Buchner, zastopnik važnega elektro-industrijskega podjetja AEG; Philipp Kessler, tudi zastopnik električne industrije; Wilhelm Zangen, ravnatelj Mannes-man Röhrenwerke v Düsseldorfu; Hermann Röch-ling, zastopnik jeklene in premogovne industrije; Alfred Vögler in Ernst Pönsengen, oba zastop-nika jeklene industrije.

Bolgarska opozicija se zavzema za Bolgare v zasedeni Makedoniji

Sofija, 26. junija, s. Včeraj se je v bolgarski zbornici k zakonskemu predlogu za naglo rešitev vprašanj, ki se tičejo novih osvobojenih pokrajin, oglašil voditelj bolgarske opozicije, prof. Stojinov. Med drugim je poudaril: »Ni treba pozabiti, da je Makedonija obljudena z Bolgari in da moramo s temi ravnati kakor z brati. V Makedoniji žive odločni in dobrohotni Bolgari, ki jih moramo z obzirnostjo in ljubeznijo pridružiti domovini. Za te naše brate moramo delati z vsemi silami ter z vsem idealizmom.«

Nadaljnje preganjanje pobitega nasprotnika

Vojno poročilo št. 758: Bliskovita zasedba Capuzzo, Halfaie, Solluma
ter Sidi el Baranija onstran egiptovske meje

Uradno vojno poročilo št. 758 pravi:

Po strmem odporu preostalih edinic angleške osme armade na libijsko-egiptovski meji ter po zasedbi trdnjave Capuzzo, Solluma in Halfaie so sile nadaljevale s preganjanjem so-vražnika, ki se umika proti vzhodu. Zavzet je bil Sidi el Barani in prišli smo mimo predela na jugu tega kraja. Oddelki bombnikov so za-deli naprave pri Marsa Matruhu. Kaže, da so bila tri nasprotnikova letala sestreljena po nemških lovcih.

Napad na Bengazi je povzročil nekaj ško-de in nekaj ljudi je bilo ranjenih. Strelji proti-letalske obrambe so zadeli eno angleško letalo, ki je v plamenih treščilo na tla.

Obnovljeno je bilo bombardiranje letališč Lucca in Micabba na Malti in povzročeni znat-ni požari.

Tri od naših letal se niso vrnila v oporišča. Na vzhodnem delu Sredozemskega morja so naša letala napadla neki konvoj ter navzlic živahnemu odgovarjanju s spremljevalnih la-dij z bombami poškodovale en parnik.

Na Atlantskem morju je naša podmornica pod poveljstvom korvetnega kapitana Luigija Longanesi-Cattania potopila oborožen parnik z 8000 tonami ter motorno ladjo s 5500 tonami. Druga podmornica pod poveljstvom poročnika bojne ladje Gianfranca Cezzana je potopila parnik s 6000 tonami.

Berlin, 26. junija, s. Razlagajoč zmagovito napredovanje v severni Afriki daje berlinski tisk kar najtoplejšo zahvalo neustavljivemu zagonu italijansko-nemških čet. »DAZ« piše: »Ko so se zdaj potisnili na egiptovska tla, on-stran tako osporavanih trdnjav na meji, mo-rajajo naši bojevniki v Afriki čutili kaj globoko zadoščenje. Sollum in Capuzzo sta namreč za-res imeni legendarnega heroizma. Bolj kakor kdaj koli se ta trenutek povrača spomin na boj, ki so ga svoje čase prestali branilci sedla pri Halfaji, ki so se med angleško ofenzivo v pre-tekli zimi, to je čez dva meseca, upirali na postojankah, ki jih je sovražnik že obkolil in s tem zadali angleški preskrbi odločilni udarec, ki je omogočil srečen razvoj italijansko-nemške protiofenzive. 19. januarja letos je nemško uradno vojno poročilo naznanjalo: »V severni Afriki se je udala šibka italijansko-nemška po-sadka na predelu pri Sollumu, ki je bila odre-zana od vseh zvez in je izčrpala vse zaloge streliva ter živeža v junaškem odporu dolgih tednov.«

To so bili močje s prelaza pri Halfaji. In danes je malo dni zadostovalo, da ponesejo zmagovite zastave Osi po padcu Tobruka na egiptovska tla.

Neutrudljive čete Osi so znova tolkle so-vražnika, ne da bi mu dovolile, da bi se utrdil na meji. In tako docela pada v zaton angleška nada, ki jo je izrazil včeraj »Daily Telegraph«, da bo umik potekal počasi in omogočil prihod ojačen j v četah in blagu. List »Daily Express« pa je bil izrazito črnogled ter je priznal, da je vojaški položaj Osi neskončno boljši kakor lani, zakaj Italijani in Nemci razpolagajo z vsaj dvojnimi števili čet, z najnovejšim orož-jem ter z lažjo preskrbo.«

Spominske slovesnosti ob obletnici smrti maršala Balba

Rim, 26. jun. s. Uradni list fašistovske stran-ke poroča:

»Ob drugi obletnici junaške smrti Itala Balba bo 28. junija njegovemu spominu v Ferrari iz-kazano vredno počestitev. Po mrliškem opravilu v baziliki S. Maria in Vado bo obred imenovanja zveze bojevnških fašijev in vseučilišča v Ferrari po kvadrurnu Balbu. Popoldne bo v občinskem gledališču minister Bottai govoril o Balbovem živ-ljenju. Pri prireditvi bodo navzoče zastave stran-ke in njen tajnik. Isti dan bodo pri krajevnih skupinah in po večjih središčih ferrarske pokra-jine tovariši, določeni po zveznem tajniku, mladini iz GIL-a prikazovali podobo Itala Balba.

Na ruskem bojišču je padel imetnik odlikovanja viteškega križa, polkovnik v glavnem stanu nemškega letalstva ter voditelj oddelka v nem-skem letalskem ministrstvu, Fritz Doensch.

Poveljnik hrvaških lovskih letalcev na ruskem bo-jišču podpolkovnik Franjo Džal, je z nekaj svojimi častniki došel na krajši dopust v Za-greb.

Prvič v zgodovini Finske je bil imenovan poslanik pri sv. stolici. Na to mesto, ki mu pripisuje da-nes izredno važnost, je bil postavljen eden najspodobnejših finskih diplomatov Grippen-berg.

Angleška poslanska zbornica že komaj čaka Chur-chillovo vrnitev, da bo ministrski predsednik kot obrambni minister dal pojasnila o uspehih vojnega vodstva, za odgovornost, katero pri-pisujejo njemu. Angleški listi zahtevajo, da mora vlada natančno razložiti vse vzroke za to, kar se je zgodilo v Libiji in kar se da hitro popraviti napake glede poveljstva in glede od-prave čet, poroča švicarski list »Journal de Geneve«.

Ameriško mornariško ministrstvo sporoča, da je bilo od začetka vojne okoli 10.000 mor-narjev ameriške trgovske mornarice ranje-nih, ubitih, potopljenih ali pa jih pogre-sajo.

Na nemškem pristojnem mestu so snoči glede vojnih nastopov v Egiptu poudarjali, da so čete Osi v komaj 72 urah prešle nad 200 km.

Bern, 26. junija, s. List »Berner Tageblatt« poudarja v uvodniku, kako je Os naglo izkori-stila uspeh pri Tobruku s tem, da ni dala oddiha nasprotnikovim četam, tako da so se Angleži od-rekli, da bi držali postojanke pri Halfaji, Sollu-mu in Capuzzu ter se umaknili še bolj nazaj. To novo naglo napredovanje je dokaz, da se bojna sila Osnega afriškega zbora ni nič zmanjšala. Za-radi Tobruka zdaj Angleži niti z morja niti z Malte niso sposobni več začeti kaj hudo po-membnih nastopov proti Osi.

Vesti 26. junija

»Danes imamo zadnjo priliko, da dokažemo, da se češko ljudstvo bori za bodočnost nove in srečnejše Evrope. Samo sodelovanje z Nemčijo pomeni za Češko in Moravsko cvetoče blago-stanje.

Maršal Cangkajšek ne more ustaviti vojne zoper Japonce, tudi če bi jo hotel, ker bi Ameri-kanci potem zasegli večino kitajskega držav-nega imetja, ki je naloženo v Združenih drža-vah.

Za prvega podpredsednika bolgarske zbornice so izvolili poslanca Petra Kiosejanova, brata znanega bivšega poredesnika bolgarske vlade Jurija Kiosejanova.

Ker Angleži nič ne odgovarjajo na nemška raz-o-detja o skrivnih določilih v novi pogodbi med Anglijo in Rusijo, pravijo v nemških krogih, da je to zelo značilno.

Angleške oblasti so dovolile pošiljati po morju iz Portugalske knjige, tiskane v portugalsčini in namenjene prebivalcem raznih portugalskih kolonij.

Oddelke najnovejših sovjetskih bombnikov vrste »PE-2« je prednočnim štirikrat napadel fin-sko mesto Kotko. Dve letali sta bili sestreljeni, eno pa hudo poškodovano.

Hrvaška policija je po najnovejšem vladnem ukre-pu vključena v ustaško milico in podrejena notranjemu ministrstvu.

Ameriško pomorsko poveljstvo sporoča, da so so-vražnikove podmornice 20. junija potopile ob ameriški atlantski obali dve protipodmorniški ladji.

V berlinskih političnih krogih razpravljajo o po-svetih med Rooseveltom in Churchillom in do-mnevajo, da sta sklenila v ugodnem trenutku vreči angleško-ameriško vojsko na eno ali dve novi fronti, da bi omilila nemški pritisk na sovjetsko Rusijo, sklenila poslati ogromno po-moč Kitajski ter neznansko pomnožiti pomoč za Rusijo, preprečiti nove velike japonske uspe-še itd. V Berlinu pripominjajo, da se ne bi nič čudili, če bi zaključno poročilo o tem posvetu sporočilo, da je bilo enoglasno sklenjeno čim hitreje potolči Nemce, Italijane in Japonce ter dobiti vojno.

Navzlic vsem računom glede druge fronte morajo narodi zavezniških držav misliti najprej na »prvo fronto«, to je svojo lastno, piše ameriški list »Christian Science Monitor«.

Na Japonsko so se vrnil člani japonskih diplomat-skih zastopstev v Združenih državah ter v ti-stih ameriških republikah, ki so Japonski na-povedale vojno ali pa pretrgale z njo diplo-matske zveze.

Za preprečenje nedovoljenih špekulacij z volfranom, redko, pa za vojno silno važno kovino, je por-tugalska vlada izdala ukrep o strogih kaznih za vse tiste, ki bi kopali to kovino brez po-sebnega dovoljenja.

Včeraj sta se sešla angleški guverner v Gibraltarju general Masson Mac Farland in gu-verner španskega obmejnega področja ob Gibraltarju general Fernando Barron. Ime-la sta uro dolg razgovor. O ozadju razgo-vora ni nič znanega.

V okviru novozelandske vlade bodo sestavili ožjo vojno vlado, v kateri bo 7 ministrov delavske stranke ter 6 ministrov iz raznih opozicijskih strank. Sedanjí parlament bo posloval do konca vojne z omejitvijo, da se morajo najpozneje 12 mesecev po vojni razpisati nove parlamentarne volitve.

Ameriški urad za vojno izdelavo je izdal nalog, da se morajo vse razpoložljive zaloge kon-zerviranega mesa zaseči za dobo treh me-secev.

Na otoku Kubi so uvedli obvezno vojaško služ-bo in sicer za vse moške državljane. Zbiranje novincev za kubansko armado je bilo organizirano v sporazumu z Združenimi državami.

Finska vlada je predložila parlamentu v oto-britev 17 novih zakonskih načrtov za uved-bo novih davščin.

Navzlic pritisku Združenih držav ni razloga, da bi republika Čile izpremenila svoje se-danje politično stališče, je rekel čilski zu-nanji minister na včerajšnji seji čilskega senata. Dejal je še, da bo vlada tudi v bo-doče ohranila nevtralnost.

Glede pristajanja ameriških letal v Turčiji pri-pominjajo v nemških krogih, da v Turčiji nekateri to dejstvo jemljejo silno na lahko. Zadolžili so se kar z izjavo, da letala niso imela namena kršiti turške nevtralnosti. To-da to je težko verjeti, če so se ameriška le-tala spustila na tla prav v turški prestolnici.

Odposlanci bosanskih osvobojenih krajev pri Paveliču

Zagreb, 26. jun. s. Poglavnik je sprejel od-poslance iz bosanskega mesta Višegrada in so-sednih občin. Odposlanci so pojasnjevali položaj na tem predelu ter dali zagotovilo, da je to ozem-lje popolnoma osvobojeno komunističnih čet, zo-per katere se je dolgo z junaško trdnostjo upi-ralo. Poglavnik je pohvalil požrtvovalnost mesta Višegrada ter obljubil, da bo kar najbolj upošte-val najnujnejše potrebe prebivalstva. Za zdaj je hrvaška vlada dala pet milijonov kun za prebi-valce kraja Borla blizu Mostarja, ki so se od lan-ske jeseni pa do 18. aprila junaško upirali proti upornikom.

Predlog za nezaupnico angleški vladi

Rim, 26. jun. s. V angleški poslanski zbor-nici je bil postavljen predlog za nezaupnico vladi. Predlog je podpisalo 20 članov zbornice, in sicer 7 konservativcev, 7 laburistov ter 6 liberalcev in neodvisnih. Predlog pravi, da zbornica nima no-benega zaupanja v osrednje vojno vodstvo.

Zabava pod mostom

Ljubljana, v juniju.

Da je mladina sila podjetna in si zna poiskati razvedrila in zabave, je že stara stvar. Kar jim je dolgčas, si izmislijo to in ono, samo da se kratkočasijo in zabavajo. V teh dneh, ko sonce že kar temeljito pripeka, si mladina išče uteho ob vodah Gradašnice, Ljubljane in drugih potokih, ki so jim dostopni.

Fantiči iz Zabajke in tam okrog Trnovskega pristanca pa so si izmislili zabavo prve vrste. Takole so jo ukrenili. Tam pod mostom so si izbrali svoje igrišče, prijetno in zabavno. Pa kar v strugi Gradišnice, tam, kjer se pohlavna Gradašnica izteka v Ljubljano in ima za zatvornico precejšen padec. Voda hitro teče in je dno struge gladko, da je veselje. Mladina kakor je iznajdljiva, si je to gladko ploskev izbrala za torišče svojega veselja. Ze v zgodnjih popoldanskih urah pridejo najbolj korajžni skupaj in igra se začne ter traja prav do večera. Obkole odlože na travo ob strugi, drugi pa pridejo od doma na igrišče kar v samih kopalnih hlačkah, ker itak ne stanejo daleč. Tam pod mostom se postavijo v vrsto ali pa posamič in se zalete po gladko betonirani strugi na-

vzdol s tokom vode. Nekaj časa lovijo ravnovesje, krillijo z rokami, prestopajo z noge na nogo, končno pa jim je zmanjka tal pod nogami in štrbunknejo v vodo. Na trebuhu ali na hrbtu drse potem po strugi navzdol. V največje veselje pa jim je, ko jih naenkrat zalije velik tok vode. Ta močan tok prihaja po stranskem vodu, ki pelje skozi nekdanjo Zalokarjevo tovarno za kvas in se izteka v masivnem slapu v strugo Ljubljane. In ko fantiči pridrejo po Gradašnici pod stranski slap, je veselje zanje največje. Voda jih popolnoma zagrne. Samo roka ali noga se prikaže za kratek čas in vse skupaj spet izgine v valovih. Toda to veselje je le kratko. Peneta voda se umiri. »Provedli smo se,« ustavijo sredi Ljubljane in se pogledajo. In igra se začne znova.

Pa ne samo fantiči, tudi mimoidoči se radi ustavljajo na mostu in gledajo, kako se mladina zabava. Igra ni nevarna. Le padec bi utegnil biti včasih usoden, da si polomijo roke ali noge. Pa kaj, nekaj je treba tudi tvegati, sicer ne bi bilo zabave. Smešnih prizorov je nič koliko, veselja pa za mladino in gledalce več kot preveč. Tako si mladina tam pod mostom krajša čas.

Založimo se z borovnicami!

Ljubljana, 25. junija.

Čas nabiranja borovnic je tu! Do nedavna so bile borovnice pri naših gospodinjah kar malo cenjene sadje, ker se je pač zlahkeje prodajalo po nizkih cenah. A sedaj v vojnem času moramo gledati, da si za zimo preskrbimo potrebno zalogo sadja, saj je to nujno potrebno za spremembo enolične hrane. In ravno borovnice ne smemo zame-tavati, kajti te vsebujejo mnogo redilnih soli, ki jih naš organizem nujno potrebuje. Poleg tega pa pri shranjevanju borovnic ne rabimo sladkorja, ker jih lahko posušimo. Posušene borovnice ne izgube na svoji vrednosti prav ničesar in jih pred uporabo le namočimo in skuhamo. Borovnice lahko rabimo pozimi za nadev, juhe, kompote, omake itd.

Snažne in ne zmečkane borovnice razprostremo na debelejši papir, ki ga postavimo na štedilnik, ko jemamo kuriti ali na sonce. Paziti moramo, da se jagode res suše, to je vemo in da se ne prično napihovati in izcejati sok. Ako sušimo na štedilniku, moramo paziti, da ni plošča prevročna, da se ne bi borovnice kuhale v lastnem soku. Jagode večkrat premešamo, da se enakomerno suše. Ko so primerno suhe, a še voljne, jih shranimo v steklene kozarce, škatle ali v vrečke. Hraniti jih moramo na suhem mestu, ker borovnice zelo hitro vskrkavajo vlago in se potem kmalu pokvari. Na primernem prostoru pa drže po več let.

Iz svežih borovnic lahko priredimo izborno marmelado, ki ne zaostaja prav nič za marmeladami od drugega sadja. Borovničeva marmelada pa rabi tudi precej manj sladkorja in se že zaradi tega izplača v današnjih dneh. Iz borovnic pa skuhamo lahko tudi izborne džeme, likerje, soke itd.

Pa ne samo v prehrani, marveč tudi v zdravstvu so borovnice zelo cenjene. Sveže kakor tudi posušene jagode vsebujejo poleg redilnih snovi še apno, natrij, sladkor, kalcij, kalij, železo, fosforne kisline, črsovine, vitamin, arbutin, ericolina itd. Borovniče jagode rabimo proti driski, grizi in krvavitvam. V ta namen žvečimo jagode in jih nato pogoltnemo.

Svež sok borovnic zdravi vnetje v ustih, po-žiralniku, žolčniku in v črevih. Glede snovi, ki pri vnetjih upliva tako blazilno, si zdravnik še niso povsem na jasnem; verjetno učinkuje tu modro barvilo, ki se zaje in vpije v epitelnost stanišče in na ta način zdravi. Posušene jagode pa so izborno zdravilo proti driski, grizi in notranjim krvavitvam.

Kot zunanje sredstvo se uporabljajo borovnice proti lišajem v bradi. V ta namen se mažemo z zmečkanimi jagodami, ali pa napravimo iz njih

Koliko časa že igrajo nogomet?

Niž manj kot trije narodi so se trudili, da zboljšajo novo športno igro — nogomet. V Italiji so se za ta lepi šport začeli zanimati že v 16. stoletju, ko so športniki prvič brali žogo po livadah. Bilo je leta 1555, ko so imeli v Italiji že prvo nogometno društvo, ki je dalo temelje razvoju italijanskemu nogometnemu športu. Nato so kmalu pričeli z raznimi drugimi vrstami igranja z žogo, tako rokomet, odbojke in drugih. Posebno so gojili nogomet v sončni Florenci. V Italiji in v Nemčiji so sicer posvetili vso pozornost razvoju nogometne igre, bolj načrtni in vneti za njo pa so bili v Angliji, kjer so sicer začeli z nogometom nekoliko pozneje. V drugi polovici 19. stoletja je nogometna igra osvojila vse svet in postala skoraj med vsemi športnimi igrami najbolj priljubljena. Da je nogomet danes na takem višku, je tudi zasluga mnogih italijanskih nogometnih športnikov.

primeren obliž. Tudi luskinasti lišaj, ki se pojavi na jeziku, se baje kmalu ozdravi z borovnicami.

Iz borovnic pripravljamo vodo za grgranje zdravi katarje v ustih, grlu, vratu in sapniku.

Pa ne samo jagode, marveč tudi listje borovnic se v ljudski, pa tudi v znanstveni medicini češče uporablja. Listje — folia myrtilli — rabimo pri driskah, črevesnih katarjih, sladkorni bolezni, kašlju in želodčnih krčih. Zunanje pa zdravi vnete oči sluznice, rane in različne kožne bolezni. Iz listja pripravljen myrtillin deluje na isti način kot vegetativni insulin. Tudi borovničevo vino je izborno zdravilo proti driski in grizi.

V Savinjski dolini so zmanjšali hmeljske nasade

Zveza hmeljarjev na Štajerskem je 13. hmeljarska nemška zveza

Ljubljana, 26. junija.

Ze pred meseci smo poročali, da so gospodarski krogi na Spodnjem Štajerskem že lani posvetili vso pozornost obdelovanju zemlje in se že lani redčili hmeljske nasade v Savinjski dolini. Tudi kmetje sami so uvideli, da je potrebno pridelovati v današnjih časih največ življenjskih pridelkov, zlasti žita, krompirja, zelenjave in drugega sočevja, in so začeli zmanjševati nasade. To so radi storili tudi zaradi slabega vnovčevanja lanskega hmeljskega pridelka.

Nemčija je morala v zadnjih letih načrtno zmanjšati površino hmeljskih nasadov, kljub temu pa ima Nemčija s svojimi 11.500 ha še vedno največ hmeljskih nasadov med vsemi državami. V Savinjski dolini so znatno zmanjšali hmeljske nasade. Po uradnih podatkih, ki jih priobčuje mariborski

V treh vrstah...

Na kolesarski dirki po pohorski cesti od Reke do Sv. Aneha si je pridobil pogorsko prvenstvo domačin Franc Podmilšček. Progo je prevozil v 47:27 in izboljšal lanski rekord za več kot pet minut.

V Mariboru je umrl dolgoletni šolski upravitelj žbantske ljudske šole 67 letni Martin Vrečko. Naj počiva v miru!

V ponedeljek bo predaval v Celju nemški narednik Böckl o doživljajih na fronti v Severni Afriki. To predavanje je imel že v Mariboru, v torko pa tudi v Trbovljah.

Državnega zakladnika Schwarz so na Spodnjem Štajerskem lepo sprejeli. Mariborski dnevnik obširno poroča o sprejemu v Mariboru, Celju, Ptuj in v drugih večjih krajih na Spodnjem štajerskem. Schwarz se je ustavil tudi v Bistrici, Konjicah, Dobrni, v Celju pa je imel pomemben nagovor, v katerem je dejal: »Ljubecem, ki ste izkazali Führerju, vam bo Vodja tisočkrat povrnil!« Gost se je nato oglašil še v Rimskih toplicah, nato se odpeljal preko Posavja v Rogatec in Ptuj, odtod pa proti Gornji Radgovi. Mariborski dnevnik zaključuje svoje poročilo o potovanju: »Preko slovenskih gričev so nadaljevali lepo vožnjo in vedno bliže so bili stari nemški kraji. Tu (v Gornji Radgovi) je državni zakladnik obiskal grad, v katerem je sedaj šola Adolfa Hitlerja. Na starem mestu čez Muro, ki je bila po sili nemškega sovražnika določena, da razdvoji en narod, je državni zakladnik spregovoril besede, ki so dokaz njegovih nepozabnih vtisov na Spodnjem Štajerskem.«

Delavska javna kuhinja, ki je bila pred letom dni ustanovljena v Sarajevu, izdaja zdaj dnevno po 2000 kosil in večerj. Z ustanovitvijo te kuhinje je bilo za hrvaške delavce rešeno vprašanje prehrane v Sarajevu.

Nadzornik poštne in telegrafske službe Visokega komisariata sporoča, da bo uvedeno izdajanje mednarodnih poštih nakaznic v pokrajini 16. julija in ne 1. julija, kakor je bilo že objavljeno.

dnevnik, so zmanjšali površino hmeljskih nasadov v Savinjski dolini za 73 odstotkov, število rastlin pa so reducirali za 71 odstotkov. Po istem poročilu je opustilo negovanje hmelja 1.411 obratov. Hmelj so ohranili le še na 644,5 ha in je vsega 2.686 hmeljarjev, kljub temu pa je površina savinjskih hmeljskih nasadov še vedno 6 odst. nasadov v Veliki Nemčiji. V Savinjski dolini so začeli zato z vso ljubeznijo in skrbjo obdelovati zemljo, katera bo spet dala Savinjanom daleč na okoli znan dober savinjski krompir, lepo žito in druge pridelke. Pšenica, krompir in krompir prav dobro kažejo in obetajo dobro letino. Prve junijske dni so imeli v Savinjski dolini že precejšnjo sušo, sv. Vid pa je prinesel dežja, ki je lepo dolino spet osvežilo, namočilo tudi dobro obetajoče polje, da bo rodilo kar največ sadov.

Športni drobiž

Kakor je znano, se je borba za »rimski pokal« med Italijo in Madžarsko končala z lepim zmago italijanskega moštva. Rezultat je bil 5:1. Edino častno točko za svoje barve si je priporil Madžar Asboth, ki je v lepi igri premagal Italijana Cucellija v štirih setih 3:6, 6:3, 6:0 in 6:3.

Pri nedavnem lahkoatletskem tekmovanju, ki so ga priredili v Florenci so bili doseženi nekateri dobri rezultati. Tekmovali so tudi nekateri najboljši Madžari. Od doseženih časov bi bilo omeniti predvsem Lanzijev čas na progi 400 metrov, ki jo je pretekel v času 47,3. Ta čas je letošnji najboljši kar jih je bilo doseženih v Evropi. V ospredju tekmovanja pa je bil tek na 1500 metrov, kjer je zmagal Vitale v času 3:55,6 nad Bertocchijem 3:46,4. Še na tretje mesto se je plasiral Madžar Szabo.

Na monakovskem lahkoatletskem mitingu je bil dosežen letošnji najboljši nemški čas na progi 1500 metrov. Progo je pretekel Kaindl v času 3:56,2, torej za 1 in 2 desetinki sekunde slabše kot najboljšega Italijana v letošnjem letu.

Na budipeštanskih veslaških tekmah bo prirejena tudi znamenita medmestna veslaška tekma »treh mest« in to Berlinu, Budimpešti in Dunaju. Na tej progi tekmujejo omenjena mesta letos že tridesetih. Na tekmah bodo razen Nemcev nastopili tudi Italijani s svojimi najboljšimi veslači.

Nemška teniška igralca Hilda Sperling je po enem letu spet začela igrati tenis. Prav dobra je še in je gladko odpravila svojo največjo nasprot-

nico Veró Nielsonovo v dveh setih 6:1, 6:1.

Nemški sodnik Bouillon iz Königsberga bo vodil odločilno tekmo za nemško državno nogometno prvenstvo med dunajsko Wieno in Schalkeom 04. Tekma bo 5. julija v berlinskem olimpijskem stadionu.

Kolnčanka Steinheuer je dosegla nov svetovni rekord v metanju kopja. Vrgla ga je 47,24 m daleč. S to novo znanjko je zboljšala dosedanjti ženski svetovni rekord v metanju kopja, ki ga je branila že od leta 1932. Američanka Gindele. Rekord je izboljšal za dobrega pol metra.

Izboljšanje je bil rekord v jadrnanju z brezmo-tornim letalom. Dosegel ga je Francoz Netzer, ko je bil v letalu nepretrgoma v zraku 38.21.54. Dosedanji tovrstni rekord je imel Nemec Schmidt in je znašal 36:35 ter je bil dosežen leta 1933.

Za španski generalisimski pokal sta se v končni borbi srečali nogometni enajstori FC Barcelona in Athletic Bilbao. Tekma je končala z zmago Barcelone 3:4. Tekmo je gledalo izredno veliko gledalcev.

Romunski teniški igralci so v Pyštianskih toplicah premagali slovaške z 5:1.

20. t. m. je bila v zagrebški stolnici slovesna zadušnica za hrvaške junijske žrtve, pa tudi po vsej državi so praznovali »dan narodnih mučnikov«. Pred katedralom na Zrinjskega trgu je stala ves dan častna straža. Pred katedralom so domoljubne organizacije polagale vence. Zvečer so zbrane vence odnesli na grobove padlih žrtv. V dvorani zagrebške velesaje je bila ta dan tudi spominjska akademija.

S Hrvaškega

Kakor italijanski poslanik pri hrvaški vladi, tako je tudi nemški položil lep venec pred katedralo, ki je bil narejen na Tomislavovem trgu v Zagrebu ob priliki spomina vseh tistih žrtv, ki so padle za svobodo neodvisne hrvaške države. Tudi ostali diplomatski predstavniki so dali pred katedralo krasno cvetje.

Po prvem velikem koncertu, ki ga je priredila sofijska filharmonija, je le-ta priredila še drugi in tretji koncert v veliki dvorani zagrebške velesaje. Tudi ostala dva koncerta je vodil dirigent prof. Saša Popov. Tretji koncert je bil namenjen hrvaški oboženi sili.

Po tednu dni bivanja sofijske filharmonije v Zagrebu je ta spet odšla v svoje rodno mesto.

V naslednji gledališki sezoni bo bratislavsko narodno gledališče izvedlo na svojih deskah tudi več hrvaških del. Med drugimi bodo odigrali tri največja hrvaška gledališka dela: »Ero z onega sveta« od Gotovca, Baranovičev balet »Lectarsko srce« in Albinijeva opereta »Cigan baron«. Od dramskih hrvaških del pa bodo uprizorili Budakovo ognjišče, ki je že tudi v Sofiji doživelo lep uspeh.

Hrvaška ustaska mladina je odšla pred dnevi, da se udeleži velikih mladinskih dni v Weimarju. Na weimarskih mladinskih igrah so zastopani razen Hrvatov še Romuni, Bolgari, Madžari, Italijani, Finci, Slovaki, Holandci, Norvežani in Španci. Hrvaška mladina si je po prihodu ogledala znamenitosti mesta. Ob priliki weimarskih dni je bila prirejena tudi zelo velika razstava, posvečena mladini.

Preteklo nedeljo so po vseh hrvaških mestih, trgih in vaseh zbirali denar in živež za hrvaško mladino, ki je potrebna pomoči. Organizacija te nabiralne akcije je bila v rokah hrvaškega Rdečega križa.

Omrežje zagrebške cestne železnice bodo letošnje leto znatno razširili. Nove proge ne bodo gradili le v okolico mesta, ampak bo cestno železniško omrežje znatno razširjeno tudi v mestu samem. Krediti za ta namen so že odobreni.

V Zagrebu je te dni nad 50 vajencev in mladih delavcev nastopilo prvi plačilni dopust. Dopustniki bodo preživeli prosti čas v skupnem taborišču na Slemenu blizu Zagreba, kjer bodo živeli v posebnem taboru. Po tem prvem počitniškem taboru, bodo sledile še ostale skupine vajencev in mladih delavcev. Vsi bodo imeli plačilni dopust, kot to določa zakonska odredba.

Predsednik Hrvaškega sabora je sklical sejo prosvetnega sabskega odbora, ki šteje 14 članov. Na seji bodo razpravljali nekatere aktualne zadeve.

Hrvaški književniki so bili te dni na prijeteljskem obisku v Bolgariji. Bolgarski tisk jih je toplo pozdravil in jim želel srečno bivanje na bolgarski zemlji. Hrvaški književniki so ob tej priliki nastopili tudi v sofijskem radiju, kjer so govorili o bolgarski zemlji in svojih doživljajih na bratskih tleh.

EIAR — Radio Ljubljana

Petek, 26. junija: 12.40 Sekstet Jandoli — 13 Napoved časa, poročila v italijanski — 13.15 Poročilo Vrhovnega poveljstva Oboroženih Sil v slovenščini — 13.17 Koncert radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Sijaneč, operetna glasba — 14 Poročila v italijanski — 14.15 Koncert komornega kvarteta Glasbenega društva v Rimu — 14.45 Poročila v slovenščini — 15.15 Koncert sopranistke Ksenije Vidali — 17.40 Koncert pianista Bologa Adamiča — 19.30 Poročila v slovenščini — 19.45 Operna glasba — 20 Napoved časa, poročila v italijanski — 20.20 Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini — 20.30 Vojaške pesmi — 20.45 Na harmoniko igra Vlado Golob — 21 Simfonični orkester vodi dirigent Franco Capuana, v odmoru predavanje v slovenščini — 22.15 Antične in moderne arije, godalni orkester vodi dirigent Spaggiari — 22.45 Poročila v italijanski.

Sobota, 27. junija: 7.30 Poročila v slovenščini — 7.45 Lahka glasba, v odmoru (8) napoved časa — 8.15 Poročila v italijanski — 12.15 Koncert klasičnega tria — 12.35 Koncert komornega zbora, vodi dirigent D. M. Sijaneč — 13 Napoved časa, poročila v italijanski — 13.15 Poročila Vrhovnega poveljstva Oboroženih Sil v slovenščini — 13.20 Lepe pesmi od včeraj in danes, orkester vodi dirigent Petralia — 14 Poročila v italijanski — 14.15 Koncert radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Sijaneč, lahka glasba — 14.45 Poročila v slovenščini — 15 Pokrajinski vestnik — 17.10 Nove plošče Cetra — 18.55 Gospodinjko predavanje v slovenščini — 19.30 Poročila v slovenščini — 19.45 Pisana glasba — 20 Napoved časa, poročila v italijanski — 20.20 Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini — 20.30 Vojaške pesmi — 20.45 Lirična prireditve družbe EIAR: Ljubavni napoj, glasba Donisetti, v odmoru predavanje v slovenščini, po operi poročila v italijanski.

ROMAN

Spodaj na lepaku je bilo v manjših črkah še dodatno napisano:

»V bodoče ne bomo izsiljevali več zasebnikov.«

»Tako; lepake je raznašal,« je dejal Parr zamišljeno. »Ugibal sem, zakaj je prišel in zakaj je odšel tako zarana.«

»Ali ste ga videli?« je vprašal Jack začudeno.

»Samo mimogrede. Sicer sem pa zagotovo vedel, da bo prišel, čeprav sem pričakoval bolj presenetljivega razvoja,« je dejal Parr.

Parr je sedel in zajtrkoval, ne da bi črnil besedico, razen takrat, ko je odgovarjal na Jackova vprašanja. Pa tudi takrat je bil z njimi skop. In šele ko sta skupaj šla čez travnike, je vprašal Parr:

»Rad bi vedel, če ve, da ste zaljubljeni v Talijo?«

Jack je zardel.

»Zakaj me pa to vprašujete?« je vprašal malec prizadet. »Saj ne mislite, da se bodo maščevali nad Talijo?«

»Če bi se mu zdelo, da bi mu to koristilo, bi s Talijo prav gotovo na kratko odpravil,« je odvrnil inspektor.

Parr je prenehal s pogovorom in se ustavil ter obrnil v smer, odkoder je bil prišel.

»No, zdaj je pa dovolj,« je dejal.

»Jaz sem pa mislil, da ste namenjeni iti do postajnih vrat po poti, po kateri je Marl prišel do hiše tisto jutro?«

Parr je odkimal.

»Ne. Zdel se me samo prepričati, kako se je približal hiši. Ali mi lahko pokažete kraj, kjer se je nenadoma tako razburil?«

»No, to pa ne bo težko,« je dejal Jack brez obotavljanja, pri tem pa premišljeval, zakaj je šlo. »Bilo je mnogo bližje hiši, prav

za prav vam pa lahko točno pokažem kraj, ker se prav dobro spominjam, da je stopil v stran s steze in pohodil pri tem neko mlado lilijsko. Tamle je tista lilijska, oziroma lilijska, ki jo je potem vrtnar nanovo zasadil.«

Jack je pokazal s prstom v tisto smer, Parr je pa večkrat pri-

kimal s svojo debelo glavo.

»To je namreč zelo važno,« je dejal Parr. Šel je do kraja, kjer je rasla lilijska. »Presneto sem uganil, ko sem dejal, da se je lagal,« je dejal sam pri sebi. »Od tu je vendar čisto nemogoče videti teraso.«

»Marl mi je namreč dejal, da je zagledal vašega očeta, ki je stal na terasi, vprav v trenutku, ko ga je napadla srčna napaka. Moji prvi občutki so bili, da je pogled na vašega očeta povzročil v Marlu takšen strah.«

Parr je povedal Jacku še nekaj podrobnosti o pogovoru, ki ga je imel z Marlom pred njegovo smrtjo.

»Jaz pa bi k temu še nekaj pristavil oziroma popravil,« je dejal Jack. »Moje oče je bil tisto jutro v knjižnici in ni stopil iz hiše vse do tedaj, ko smo mi prišli po stopnicah na teraso.«

Parr je nekaj risal v beležnico. Na njegovi levi strani je stala trdna Sedgewood House. Nje nasproti so bili vrtovi, ograjeni s tanko železno ograjo, zato, da bi branila živini pašo po cvetočih gredah. V tej ograji so bila vrata, skozi katera je moral iti Marl.

Na desni strani je bila skupina grmičevja. Iz sredine tega grmičevja pa se je že od daleč videl pisani sončnik.

»Oče je imel zelo rad zelene grmovje,« je razlagal Jack. »Tu imamo močne vetrove tudi ob najbolj sončnih dnevih in grmovje le malo hladi ozračje. Oče je imel tudi navado, da je pod sončnikom predsedel nekaj ur in bral.«

Parr se je počasi obračal na petah in si zapomnil tudi najmanjše podrobnosti tega razgleda. Zdaj je priklimal in dejal:

»Zdaj se mi, da sem videl vse, kar je bilo potrebno videti.«

Ko sta se vračala v hišo, je Parr spet začel pogovor o nočnih lepkih. In na Jackovo presenečenje je dejal:

»To je bila edina napačna poteza, ki jo je naredil Rdeči krog. Prisegel bi, da ni bil to njegov prvotni namen, ampak da se je tega naknadno domislil.«

Parr se je usedel na terasne stopnice in gledal na lepo okolico. Jack se ni mogel spomniti, da bi kdaj že videl bolj nezanimivega človeka kot je bil Parr. Njegova nizka in okrogla postava, širok, miren obraz, vse to se ni strinjalo s predstavo, ki jo je imel Jack o zvitem detektivu.

»Zdaj sem jo pa uganil,« je dejal končno Parr. »Moja prva zamisel je bila pravilna. Oni je prišel sem, da bi izsilil od vas denar, katerega vaš ubogi oče še ni plačal. Na poti sem pa se mu je porodila nova zamisel, ki jo je dodatno napisal na poročilo. Odločil se je, da bo izvršil kakšno veliko dejanje, tako da mogoče resno misli, kar je napisal o meni in o Yaleu in se naju v resnici hoče iznebiti, čeprav bi bil velik osele, če ne bi vedel, da so njegove želje v tem smislu sploh neizvedljive. Pokažite mi tisti lepak še enkrat.«

Jack ga je prinesel in inspektor ga je razgrnil po tlaku na terasi.

»Da. Vse to je bilo napisano v naglici, verjetno v avtomobilu in je nadomestilo lepaku v prvotni zamisli.« Nepotrpežljivo si je pogladil brado. »Kakšen naj bi bil ta novi načrt?«

Parru je bilo usojeno, da izve to skoraj neposredno, kajti komornik, ki je prihitel ven, mu je povedal, da je telefon v Jackovi delovni sobi zvonil že kakšnih pet minut.

»Vas hočejo,« je dejal Jack in dal slušalko detektivu. Mr. Parr je vzel v roke slušalko in takoj po glasu spoznal polkovnika Mortona.

»Vrnite se čimprej v London, gospod Parr. Nalogo imate, da prisostvujete kabinetnemu sestanku in to še danes popoldne!«

Mr. Parr je odložil slušalko. Na širokem obrazu se mu je pokazal dobrodušen nasmeh.

»Zakaj pa gre?« je vprašal Jack.

»V kabinet bom stopil,« je odvrnil Parr in se smejal tako od čra kot ga Jack še ni slišal.

Ko so v ribniški dolini brneli kolovrati

Pred desetletji je bil kolovrat ponos ribniškega dekleta

Ribnica, 26. junija.

Brnenje kolovratov je utihnilo. Pred nekaj desetletji je bil kolovrat ponos vsakega ribniškega dekleta. Kadar se je omožila, so ga vaški fantje, nakladaje balo, postavili na vozu na najbolj vidno mesto. S tem so se posebej poudarili pridnost nove gospodinje. Danes ga sicer še najdemo na podstrešju vsake kmečke hiše, toda mlajši rod le redko kdaj obriše prah in pajčevine z njega. Nekdaj so bile hodne srajce in prtenice hlače praznično oblačile naših dedov in kar tekmovali so med seboj, kdo bo lepše stkal in obelil platno.

Da, tedaj, ko so naše matere se sejale lan, je bilo v resnici živahno in veselo po vaseh. Drobni laneni cvetovi, zgrinjajoči se na lehah, kateri so prijetno vabili s svojo modro barvo, so govorili o njihovi podjetnosti.

Jeseni sem včasih pomagal puliti lan. Vezali smo ga v velike snope. Temu je sledilo »fianje« na podu. Pomagale so pri tem delu sosedice. Naj vam na kratko opišem »fianje«. Na sredo poda je bil na dveh nizkih stolčkih pritrdjen »rifl« — ca 3 m dolga deska, ta je imela v sredini postavljen lesen greben, podoban glavniku. Na vsako stran grebena je sedla po ena ženska. Jemala je iz snopa, ki je ležal poleg nje, lanene bilke, kolikor jil je mogla prijeti v eno roko ter potezala z njimi po grebenu, dokler niso bile vse glavice osmukane. Tako so ostala gela stebelca. R'fianju je sledilo »pogrnjanje«. Ta stebelca, oz. bilke, so razprostrli po travniku, najraje po robovih kake dolinice. Bile so položene v pravih vrstah, po robu doline, kar je bilo prijetno očem. Lan je ostal tako »pogrnjen« 3 tedne. V tem času sta sonce in dež opravila svoje delo. Olesneli deli stebelc so prepereli in postali krhki, da jih je bilo mogoče ločiti od vlaken. Po treh tednih so lan pobrali, povezali v velike snope in ga spravili na suhem, kjer je čakal teric.

Prvo delo teric je bilo tolčenje bilk z lesenimi kladivi na lesenih podstavkih. To se predhodno posušili na posebnih pečeh — »terišnih jamah« imenovanih. S tem so deloma odstranile lesovino od vlaken.

Ob sončnih jesenskih dneh je bilo slišati živahno kramljanje teric, katerega je spremljalo ropotanje »trlice«. To so dokaj priproste lesene priprave, dolge nekaj čez en meter in pritrdjene na dva v zemljo zabita kola. Kdor trlice se ni videl, naj si predstavlja velik brivski nož, katerega konec kline je podaljšan v ročaj, za katerega drži terica in dviga kline. Stolčne bilke ponovno pokladajo nad toplo terišno jamo. Tako posušene jemljeno raz peč. Z levo roko dvigajo »kline« trlice in jo spuščajo, z desno pa pokladajo lan pod kline toliko časa, dokler je še kaj lesenih delcev »pezdrija« na vlaknih. Očiščena vlakna so zvijale v »povesna«. Ko so terice odpravile to delo, je prišlo na vrsto »grebenanje«. To so delale potem, ko je bilo več časa in so že pospravili s polja. Grebenanju, ki je podobno »fianju«, je sledilo »mikanje«. Iz očiščenih, v povesna zviti vlaken, so napravile »kodelje« na ta način, da so povesno razprostrle in ga z gladko leseno palčico popolnoma razkopale, jemaje na palčico po nekoliko vlaken. Ta so potem nalagale v okroglo kodeljo. Te kodelje so ob dolgih zimskih večerih romale na »preslico« pri kolovratu in pridne roke predic, so jih kaj kmalu pretvorile v enakomerno debele niti — »prejo«.

Hitro se je razvedelo po vasi, kam so naslednji dan povabljene terice. Te so bile običajno vedno dobro pogostene. Poleg »sušnišga« kruha je stala za kosilo na mizi pečena kokoš in z naj-

Cesto urejajo

Ce te je pred časom pot nanesla, da si prišel tja od Prul proti Zabjeku ob Ljubljani in hotel na šentjakovski most, si opazil kako zverji žena je ta po, po kateri si šel. Enkrat široka, drugi ozka, na šentjakovski most pa si prišel kar skozi nekakšen majhen lijak, tako ozka je bila cesta na tem mestu. Nekdanji Virantov vrt je bil v veliko napotje, da Zabjek ni izgledal tako kot bi moral.

Ze pred časom se je mestna občina odločila, da bo odstranila ogelni del velikega vrta, ki je zdaj njena last. Z deli so res začeli že v pretekli jeseni, vendar pa jih niso dokončali. Ozko stavbo, ki je bila zgrajena na tem delu vrta so podrli do polovice, vrt razkopali in delo kar tako pustili čez zimo. Bilo je le kup razmetanega zidovja in zemlje. Pred dnevi pa so spet začeli z delom in kaže, da bodo v kratkem uredili ta del ceste tako, kot si vsi želimo. Cesta bo potem vsaj primerno široka in bo odstranjen »lijak«, ki je tako sijajno zapiral pogled na most. Zelo previden si moral biti, če si se s kolesom ali motorjem pripeljal od Zabjeka na most. Preglednosti ni bilo nobene. Z ureditvijo tega vrta, bo tudi ta prometna ovira odstranjena. Delavci pridno razkopavajo še tisto, kar jim je ostalo od lanskega leta, vozniški pa odvažajo odvisni material na potrebnejše mesto. Okolica šentjakovskega trga bo z ureditvijo tega dela nekdanjega Virantovega vrta mnogo pridobila.

Zdravnik gre s križem svet

V. HEISER

29

Nobene sile, nobenega prigovarjanja in nikake zvižanje ni bilo treba na nemškem otoku Yap. Ko sem l. 1910 prišel tja, sem opazil, da je bil dan cepljenja pravi praznik. Poprej se poslali domače sle, da bi ljudstvu sporočili, da bo določenega dne prišel zdravnik in cepil vse tiste, ki želijo. Prebivalci cele vasi so prišli kar v gruči, da bi se lahko okoristili z lepo priliko, ko se bodo lahko bahali z brazgotinami, na katere so bili kar se da ponosni. Cepljenje je bilo tem ljudem zares čudovita prilika, ker so imeli navado, da so si vrezovali rane in jih držali odprte s pogostim praskanjem ali tako, da so jih drgnili s peskom, s kosčiki bambusovine ali školjkami. Brž ko so se na mehurčkih po cepljenju pokazale kraste, so jih spraskali, tako da bi bila brazgotina velika, okrogla, bela in kar moč lepša. Zdravnik, ki je bil ondi v službi, mi je pravil, da so ga domačini čisto prosili za cepivo in nožiček, ker so se sami hoteli cepiti, da bi lahko po svoji volji izbirali velikost brazgotin.

Na Mindanau, ki je bil pod vojaško upravo in kjer je bilo zdravstveno delo bolj zanikrno, so vojaški zdravniki ob določenih dobah cepili vse čete, iz previdnosti pa tudi More, ki so

boljšim moštom napolnjene steklenice. Za gospodinje takih hiš, so terice vedno imele dobro besedo, nekatere radi pijače, druge radi kuretnice itd. Pijača, seveda je morala priti na mizo. Saj se ti pri trenju nabere v grlu polno prahu. Tega je pa že treba nekako unčiti. Pogosto sem slišal pri nas prislovico: »Ker terua terice, tam jedua potice«. In v resnici je bilo tako. Teto Polono sem večkrat slišal praviti, kako rada je hodila okrog s svojo trlico, ko je bila še dekle. »Po desjat in še več nas je blu učas'h. Ropotalu ja ku vjak' kejd'n ne turt'«. Kljub temu, da je prah uhajal v usta teric, ki so se neprestano odpirala, ženske niso nikdar utihlele. Zmenile so se o vseh ženitvah, o katerih so vedele, da bodo kmalu; ocenjevale so dekleta in fante, s kom: katera hodi in na katero ta ali oni rad vrže oči. (Pa ne tako, kakor poldrugi Martin, ko ga je oče poslal po svetu, naj si gre poiskat nevesto. Ta revež je imel poln žep pravih volovskih oči in jih je metel za ženskami. »Na kateri bo obviselo, tista naj ti bo žena,« mu je dejal oče. Kako drago je ta poldrugi Martin plačal svojo raztresenost, ker ni očeta še enkrat vprašal, katere oči naj vrže, to itak veste.) Ob podobni priliki je stric Tomaž, ki je ves dan stregel pri »terišni jami«, zdaj nalagal polena na ogenj, zdaj nosil povesna tericam, vzrojl in dejal: »Tok frdamanske babe, ragle, raglaste, buad'te usaj pjat m'nut tihu. Sa še zdaj ne vajm, k'du ja b'l glasan; vja al' trl'ce?«

Pravtako je bilo »na prejah«, ob mrzlih zimskih večerih, v toplo zakurjenih sobah, ko je okrog vogalov brila ledena burja in odnašala sneg raz streh. Sosedice so se zbrale s svojimi kolovrati, zdaj v tej, naslednji teden v drugi hiši, dokler je bila kje kakšna kodelja. Kolovrati so brneli pozno v noč. Pridne in vajene roke predic, so skrbno prestavljale kaveljčke na »perotih« vretenc, katera so se hitro polnila s prejo. Bilo je pri stricu Tomažu. Sedel je za pečko in kadil pipo. Pogovarjal se je z malim vnukom, ki nikakor ni hotel zaspati in je neprestano vtikal roko med prečke kolesa pri kolovratu ter s tem nagajal predici, da je morala

pogosto ustaviti kolovrat. Poleg petih sosed je bila povabljen na prejo tudi teta Polona, ki je bila ta večer še posebno zgovorna. Tomaž se ni mogel premagati, da bi ji malo ne ponagajal: »Lej Polona, jez' t' pa toku tjače, de bo še vretence prehitu!«

Kopica kodelj, zloženih na mizi, se je vidno nizala. Iz polnih vreten so previjale prejo na motovila — v štrene. Pri tem so jim pomagali tudi moški, kajti vretena je bilo treba hitro sprazniti, da so mogle predice nemoteno nadaljevati delo. Po končani preji ni bilo težko ugotoviti katera izmed njih je bila najbolj pridna.

Za »likof« večera, so bili vsi deležni prigrizka, saj pozimi je kmečka shramba kaj dobro založena. Topli »tadebjei« ocvirki« na črnem, koruznem kruhu se kaj pričejo. Predice so vmes tudi zapele, kadar so se vse zmenile in preresele vse dnevene dogodke in novice. Moški, še posebno Tomaž, so pridno basirali zraven in pogosto je pesem: »Vre, vre, vre, mi smo pa Ribn'čanje... zaključila večer.

Ce ste hodili tedaj tam okrog, ste opazili na dvoriščih dolge lesene drogove in na njih obešene štrene, ki so se sušile. Dobro oprane so natakili na motovila in jih zvijali v klobka, velika, kot otročja glavica.

Posebno važno vlogo so igrali »TKALCI«. To je bila precej donosna in »obrajana« obrt. Od vseh strani so prinesli ljudje v tkanje. Včasih je bil založen s klobki ves kot v hiši. Napenjanju niti za »osnutek« na statvah, ki ste jih gotovo že videli, če ne drugje vsaj na sliki, ni bilo ne konca ne kraja. Neprenehoma je plaval »čolnček« in potezal za seboj poprečne niti, — »votek« imenovane. Tkalcu pa poleg obilnega dela ni bilo nikdar dolg čas. Imel je v hiši vedno dovolj obiskovalcev.

Po pripovedovanju Gregorjevega strica, so najdlje tkali na mojem domu, v Hrvači pri »Jaloučevah«. Po smrti starega očeta so stavbe prenesli in umaknili iz hiše pod streho. Od tam jih je stric Šiman odpeljal v Struge. Tkal ni, le za spomin jih je hotel imeti, za spomin na rodni krov.

Mudeč se tamkaj, sem ogledoval ostanke nekdanje terišne jame, kateri zob časa ni prizanesel. Danes molče izpričuje dejstvo, da se je sedanji rod daleč oddalnil od poti svojih očetov.

Na Turjaku bo v nedeljo spominsko žegnanje

Maša s plaščem, ki ga je nosil Hasan paša

Ljubljana, 26. junija.

Cerkev Sv. Ahacija na Turjaku bo proslavila prihodnjo nedeljo svojevrstno spominsko žegnanje. Turjanci bodo praznovali na letošnji domači praznik spomin na bitko s Turki leta 1593. Sveto mašo bo daroval duhovnik v plašču, ki ga je nosil Hasan paša. Ta plašč je pred 30 leti neznanom izgubil, sedaj pa ga spet imajo in ga hranijo kot važen zgodovinski predmet.

Žegnanje je kljub opustitvi marsikaterega lepega običaja domačinov še vedno ohranilo stari sloves, nato bo tudi letos dobro obiskano, saj ni Turjčana in ne okoličana, da bi na ta praznik

ne prihitel na goro Sv. Ahacija, znamenite in priljubljene izletne točke. Obiskovalci te zgodovinske cerkve si lahko ogledajo tudi Turjaški grad, ki so ga gradili slovenski tlačani l. 1067. V bližini gradu je luteranska kapela Primoža Trubarja.

Pred leti so prihajali na to žegnanje fantje in dekleta v ljudskih nošah, ob žegnanju je bilo vsako leto ranje in pokanje toplicev, vse to pa so opustili, pač pa prihaja v to cerkveno še vedno mnogo božjepotnikov, ki se priporočajo Sv. Ahaciju, zavetniku našega ljudstva iz časov turških ropov in napadov.

Na gorenjski košnji

»Karavanken Bote« prinaša v svoji zadnji številki naslednji članek o košnji na Gorenjskem, ki ga je napisal Anton Straschar.

»Kosci vstanite, Sm' slišu tri bit' — Rožičke nalijte Pa gremo kositi!« (Narodna)

Ko mine cvetoči majnik začnejo naši marljivji gospodarji pripravljati kose za prvo seneno košnjo. To je pri nas največje veselje za naše fante in dekleta. Tako težko zaželeni čas pride, to je običajno okrog sv. Vida. Zgodaj v jutro se preden vzide sonce, se zberejo fantje na dvorišču, gospodar pride do njih s steklenico domačega sadnega žganja; vsak ga dobi mal kozarec, kos kruha in prigrizek. Po tem okrepčilu fantje kosci odidejo na travnik in mimogrede zapojejo:

»Moja kosa je rjava
In ne reže trav'ce več —
Moja ljubca ni ta prava —
Ker ne ljubi me nič več...«

Fantje pridejo na travnik; vsak se parkrat krepko zavriska, da dajo znamenje še sosednim koscem, ki se jim tudi oglašijo. Nato pa se razvrstijo — pa začne »travica padati«. Okrog sedme ure pa pride brhko dekle z jerbacom na glavi in prinese koscem zajtrk. Fantje se vsedejo okrog jerbasa, ki jim služi za mizo; nanj postavi dekle zabeljene žgance, ko jih pojedjo dobro polovico, pa vlije nanje mleka. Po tem zajtrku pokadijo kosci še vsak

svojo cigareto, nato pa gredo spet kositi; kosijo tako do desete ure. Dekleta pa že v tem času razstijajo seno. Fantje nehaajo s košnjo; gredo v senco in spet sklepajo kose. V tem času imajo tudi »malice« — predjuznik, žejo pa si gasijo z izbornim domačim sadjevcem — mostom.

V prvem dnevu košnje denejo seno v »kopice«; to je bilo, veselje v poprejšnjih časih; fantje kosci so delali kopice, dekleta pa so za njimi grabile, vmes pri delu pa so popevali pesmi.

Drugi dan pa okrog desete ure kopice razsteljejo; to seno še enkrat ali dvakrat preobrnejo, popoldne pa ga vozijo domov. Ko ga zmetavajo nad hlev, je tudi pri vseh veselo razpoloženje.

Ko je gospodar gotov s košnjo imajo običajni »veseli likof«.

Kazni zaradi nezakonite špekulacije

Agencija urada za kontrolo cen pri Visokem Komisariatu poroča: Okrožno sodišče Žužembek je naložilo kazni v mesecu maju, ker je izrabljala živilske nakaznice in za nezakonite špekulacije 46,5 lir globe Hrvat Nežl, stanujoči v Hinjah 7. — Okrožni kapitanat v Crnomlju je naložil v mesecu maju sledeče kazni za nezakonito špekulacijo: Butala Luciji, gostilničarki, Stari trg 100 lir, Plutu Jakobu, mesarju, Semič, 100 lir, in Nemanji Mariji, posestnici, Božakovo, 25 lir.

Divjaki so prav zadovoljni odkaricali v svoje gozdove, zdravnik pa je takoj po telegrafistu zahteval veliko pošiljko cepiva, ki sem mu ga precej poslal. Cepivo je prispelo ob pravem času in ko so se po desetih dneh pravi vsi Mori spet vrnili, so bili zares cepljeni.

Naše cepljenje na Filipinih je bilo prav gotovo edinstveno: prvič, ker smo hoteli pridobiti zaj celotno prebivalstvo, drugič pa, ker ni bilo nikjer nobenih škodljivih posledic, ki se pojavljajo po okuženju. V nekaj letih smo cepili dvanaest milijonov ljudi. Od cepljenih ni skoraj nihče zbolel za kozami. Zaradi cepljenja ni nihče umrl, nikomur se niso pohabili udje, kar je prav zares brez primere, saj je celo v Nemčiji, kjer je vladal najpopolnejši zdravstveni postopek, od milijona cepljenih umrlo precej ljudi zaradi okužbe rane.

Prepričan sem se, da tetanusove klice težje uspejajo, če smo rane pustili, da so se sušile na zraku, namesto da bi jih obvezovali. Z zadovoljstvom pa smo ugotovili, da smo se ognili sleherne okužbe, ko smo skušali pobijati nevarnost tetanusa. Od dveh sto bolničark, ki so nam pomagale v bolnišnici, je nalezla kozo samo ena. Bila je cepljena, a ker ni imela vere v to stvar, si je cepivo zbrisala z alkoholom.

Polagoma je naše zdravljenje doseglo prav imenitne uspehe: umrljivost je padla od 40.000 na 700 letno; umirali so še bolniki, ki so bili preveč

Ljubljana

Koledar

Danes, petek, 26. junija: Jan. in Pav.
Sobota, 27. junija: Ema, vdova.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: dr. Kmet, Tyrševa c. 43; mr. Trnkoczy ded., Mestni trg 4; mr. Ustar, Senenburova ul. 7.

Cetrta sklepna produkcija Glasbene akademije. Na današnjem javnem nastopu, ki bo ob 18.15 v veliki filharmonični dvorani nastopijo poleg violonista Jurija Gregorca, absolventa Glasbene akademije še naslednji: Pianistka Ogrin Ksenija — III. letnik GA, sopranistka Stritar Nada VI. let. SGS, pianistka Suhadolnik Jelka, III. let. SGS ter pianist Komar Janez, II. let. SGS. Klavirsko spremljavo oskrbita Bizjak-Valjalo Marta ter Hubad Samo. — Prodaja programov po L. 3.—; (za dijake L. 1.—) v knjigarni Glasbene Matice.

Po prvem cepljenju zoper davico je mestni fizikat zelo pohvalil starše, ker so skoraj vsi pokazali veliko skrb za svoje otroke ter jih skoraj brez izjeme pripeljali k cepljenju. Pri drugem cepljenju se je pa že pokazalo, da so med starši tudi tako površni, da je k drugemu cepljenju prišlo manj otrok. Zato opozarjamo, da prvo cepljenje nima učinka, če otrok po predpisnem roku ni še drugič cepljen. Zato naj starši porabijo še današnji petek in jutrišnjo soboto ter pripeljejo svoje otroke drugič cepit, da jih obvarujejo pred nevarno davico. Današnji petek je cepljenje v Sp. Šiški, posebno pa naj zamudniki pripeljejo svoje otroke v soboto ob 17 k cepljenju v mestni fizikat v Mestnem domu kamor lahko pridejo z vseh strani mesta. Izjemoma bodo drugič cepljeni v soboto popoldne v Mestnem domu tudi tisti otroci, ki so bili njih starši resno zadržani, da jih niso pripeljali drugič cepit na isti kraj mesta, kjer so bili otroci prvič cepljeni. Posebno pa ponavljamo, da otroci po drugem cepljenju dbe potrdilo, ki ga bo treba pokazati že pri vpisu v šolo, že prej bo pa oblast napravila natančno revizijo ter bo starše onih otrok, ki so izostali, po naredbi strogo kaznovala. Če torej starši hočejo sebe zavarovati pred kaznijo, svoje otroke pa pred nevarno davico, naj niti ne zamude zadnje prilike za ohranitev zdravja otrok ter zanesljivo pripeljejo otroke k drugemu cepljenju zoper davico današnji petek v Sp. Šiško, jutrišnjo soboto pa z vseh strani Ljubljane v Mestni dom.

K cepljenju zoper tifus zadnje dni ni moglo priti na mestni fizikat v Mestni dom dosti peric in drugih oseb, ki imajo opraviti z molžo in mlekom. Zato pa opozarjamo vse obvezance, da je še vedno čas za to potrebno cepljenje ter naj se zato današnji petek gotovo javijo v mestnem fizikatu od 7.30 do 9 popoldne. K cepljenju je treba priti popolnoma tešč, ker drugače zaščitne tablete nimajo učinka, prinešiti pa je treba tudi kozarec s seboj. Revizija vseh obvezancev bo v kratkem ter bodo vse one perice, mlekarice in sploh osebe, ki imajo opraviti z mlekom in niso prišle k cepljenju, po uredbi prav strogo kaznovane.

Na Cesti dveh cesarjev bo drugo cepljenje proti davici, ki je odpadlo v torek, 23. t. m. v soboto 27. t. m. ob 18. v gostilni Karo. Prosimo, da posamezniki obveste tudi druge, da pripeljejo otroke k drugemu cepljenju zoper nevarno davico gotovo v soboto.

Ljubljansko gledališče

Drama:

Petek, 26. junija, ob 17.30: »Boter Andraž«. Izven. Zelo znižane cene od 10 lir navzdol.
Sobota, 27. junija, ob 17: »Romeo in Julija«. Izv. Znižane cene od 12 lir navzdol.
Nedelja, 28. junija, ob 17.30: »Šla za žene«. Izv. Znižane cene od 12 lir navzdol.
Ponedeljek, 29. junija, ob 17.30: »Konto X«. Izv. Znižane cene od 12 lir navz.

Opera:

Petek, 26. junija: zaprto.
Sobota, 27. junija, ob 16.30: »Evgenij Onjegin«. Izv. Znižane cene od 18 lir navzdol.
Nedelja, 28. junija, ob 15: »Boccaccio«. Opereta, Izven. Znižane cene od 18 lir navz.
Ponedeljek, 29. junija, ob 15: »Madame Butterfly«. Izven. Cene od 20 lir navzdol.

Prihodnji teden bo premiera oz. prva slovenska predstava opere, ki sta jo komponirala brata Ricci: »Krišpin in njegova botra«. Zasedba partij bo sledeča: Krišpin — Primožič, Mirabolan — Anžlovar, Fabrizio — Janko, Aedrubale — Zupan, Contino — Sdolovec, Bartolo — Skabar, Aneta — Mlejnikova, botra — Golobova, Lisetta — Poljanarjeva. Dirigent: A. Neffat, režiser: R. Primožič, zborovodja: R. Simoniti, inscenacija po zamisli režiserja Primožiča, načrti: inž. E. Franz, realizacija: V. Skrušny.

bi odkril vzroke, zakaj se je strahotna bolezen spet razpasla, potem ko je bila nekaj časa docela ukočena. Zato se je kar pridružil mojim preiskavam. Začela sva pri otrocih: pregledali smo njihova zdravstvena pričevala, ki so potrjevala, da so bili cepljeni. Potem sva pregledala zdravstveno službo v Manili ter se prepričala, da je bilo cepivo v redu pripravljeno in odposlano. Da bi opravila še končni pregled, sva se odpravila v šole, kjer sva po raznih razredih z ogorčenjem ugotovila, da navzlic potrdilom o cepitvi dečki niso bili cepljeni. Seveda sva hotela takoj dognati, kdo je to zakrivil. Odkrila sva, da so krajevni zdravstveni uradniki vede pošiljali lažniva poročila; v nekaterih primerih so javili o mnogo več cepitvah, kakor pa jih je bilo v resnici mogoče opraviti s količino cepiva, ki jim je bila poslana. Nekateri pa so cepivo kar pometali v papirni koš, namesto da bi izpolnili svoje dolžnosti.

Na ta način je število necepljenih narastlo in treba je bilo samo malo podrežati v tleči pepel, da je izbruhnil požar.

Od l. 1918 pa do l. 1920 so Filipine zaradi koz izgubile dvakrat tolikšno število prebivalcev kotlikar jih je Amerika utrpela med svetovno vojno; pač velik prispevek smrti, ki bi se ga lahko ognili. Številni seznami so dokazali, da je med necepljenimi umrlo 93 odstotkov. Woodu sem razložil svoj način ravnanja, ki se je nekdanj tako uspešno izkazal.

Grčija je pred težkim vprašanjem, kaj naj sadi: tobak ali žito?

Grčija je bila znana po tem, da je pridelala vsako leto mnogo dobrega tobaka, toliko, da ga je lahko velike količine tudi izvažala v druge evropske države in precej dobila zanj, tako da si je za ta denar lahko nakupila v tujini drugih potrebnih stvari. Z nastopom vojne pa so se stvari s tem grškim tobakom precej spremenile. Na eni strani se je začelo zdeti škoda zemlje, če bi jo prav tako kot v prejšnjih mirnih časih posadili s tobakom, saj bi na njej lahko pridelali dokaj drugih, neprimerno potrebnih stvari, ki bi k splošni prehrani grškega prebivalstva lahko mnogo pripomogle in bi bile še prav posebno dobrodošle danes, ko so poleg drugega tudi velike težave z uvozom raznih živil prav tako kot z uvozom tobaka. Sprito tega zadnje čase na pristojnih grških mestih mnogo razmišljajo, kaj bi bilo pametneje: ali tisto zemljo, kjer je dozdaj rastel tobak, zasadi in posejati s čem drugim, predvsem z žitom, krompirjem in sočivjem, da bi se prebivalstvo čim lažje in čim ceneje samo vsaj za silo preživelo, ali pa sadi tobak in istem obsegu še naprej in ga kljub prevoznim težavam le kam spraviti na tuji trg, kjer bi ga vsekakor radi kupili ali za denar, ali pa za kakšno primerno zamenjo.

Tobak — luksuz?

Dejstvo je, da Grčiji danes prav pride vsak mernik žita, vsak krompir in vsaka čebula. Pred vojno so lahko računali z uvozom žita, danes pa je to nemogoče. Zato gre splošno stremenje za tem, da prenehajo z gojitvijo vsaj na videz luksuznih rastlin, za kakršno v neki meri gotovo velja tudi tobak, in poskrbe raje za to, da bi doma na lastnih tleh pridelali čimveč koristnejših pridelkov. Podrobna razprava o vprašanju grškega tobaka, njega gojitve, izvoza ter dohodkov, ki jih državi prinaša, je vendar pokazala, da temu ni tako.

Od tobaka živi na Grškem milijon ljudi

Predvsem je treba imeti pred očmi naslednja dejstva: Zemlja, na kateri so dozdaj pridelovali tobak, je manj prikladna za gojitev drugih poljskih pridelkov. Na površinski enoti ene streme (1000 kv. m) lahko pridelajo dosti več tobaka, kakor bi morda česa drugega, razen krompirja. K temu se pridružujejo tudi pomisleki socialnega značaja. V Grčiji živi od tobaka, to se pravi od pridelovanja, predelovanja in od trgovine s tobakom približno milijon ljudi. Za podlago sedanjih računov naj služijo številke iz predvojnih let.

S Trakijo so Grki izgubili tretjino tobaka

Po končani sedanjí vojni z Grčijo je ta država morala odstopiti važna področja, kjer so Grki prej pridelali dosti tobaka, kakor na primer Trakijo, in bi bilo to pri sedanjih računih treba vsekakor tudi upoštevati. Izguba Trakije pomeni za Grčijo izgubo skoraj tretjine letne proizvodnje tobaka. Samo trgovci s tobakom so v predvojnih letih plačali okrog 230 milijonov drahem obveznih davkov zavarovalnici tobačnih delavcev. Od skupnega davka na tobak, ki je leta 1936 znašal 19,2%, l. 1938 17,8%, je država plačala zavarovalnici tobačnih delavcev 85 milijonov drahem.

55% tujih deviz je preskrbel tobak

Kolikšnega pomena je za Grčijo tobak, se dalje vidi tudi iz primerjave dohodkov od davka na tobak z dohodki od davka na druge poljske pridelke. Davkov na tobak je bilo v letih od 1927 do 1937 na leto plačanih povprečno 236.230.000 drahem, povprečnega letnega skupnega davka na žito, rozine, olje, vino in smolo pa komaj 145.830.000 drahem. Pri tem skupnem davčnem znesku, ki se nanaša na tobak, pa niso vštete razne posebne davjate, ki jih je bilo na leto tudi več ko 100.000.000 drahem. Dalje je treba pomisliti, da je tobak v mirnem času prinesel v Grčijo 55% deviz in je tudi v vezani trgovini pomenil važen proizvod za zamenjavo z drugimi, neobhodno potrebnimi stvarmi. Iz vsega tega je razviden ogromen pomen, ki ga ima na splošno grško narodno gospodarstvo vprav tobak.

Grki pokade le tretjino svojega pridelka

Samo desetino vsega tobaka, kar ga Grki pridelajo, porabijo sami doma, vseh ostalih de-

vet desetini pa ga izvozijo, v prvi vrsti v Nemčijo in druge evropske dežele, pa tudi v Ameriko. Vsaj tako je bilo pred sedanjo vojno. Uradna statistika iz let 1933 do 1936 kaže, da je Grčiji tobak prinesel na leto povprečno za 8.644.600 funtov šterlingov deviz, vsi drugi poljski pridelki pa le 5.025.900 za tiste količine blaga, ki so ga imeli Grki na razpolago za izvoz. Neka druga statistika kaže, da je Grčija izvozila v desetletju od 1927 do 1936 za 29 milijard drahem tobaka, uvozila pa za 22 milijard drahem žito, zelenjave in sočivja.

7 dragocenih milijard

Iz tega se vidi, da so dohodki od tobaka v omenjenem desetletju za celih 7 milijard drahem presegli stroške, ki jih je Grčija v istem času imela z nakupi žita, zelenjave in sočivja v drugih državah. To je na vse zadnje res tehten pomislek, ki ga grški pridelovalec tobaka navaja proti temu, da bi se zaradi samoskrbe z žitom zdaj skrcila s tobakom zasajena površina, ki jo je skupno kakih 20 milijonov strem ali 20 milijard kv. metrov. Da pa bi Grki sami pridelali toliko žita, zelenjave in sočivja, kolikor ga potrebujejo, bi morali poleg omenjene površine, ki je zdaj posajena s tobakom, obdelati še nadaljnjih 8 milijonov strem zemlje, pri čemer pa je treba upoštevati, da bi bil pridelek žita, sočivja in zelenjave na vsaki stremi nekako za polovico manjši kot pa je pridelek tobaka, potem pa računati še na izgubo, ki bi jo utrpela zaradi tega državna blagajna, ker ne bi bilo več toliko dohodkov od davkov.

Tehtni pomisleki

Toda tak je račun kmeta, ki se bavi s pridelovanjem tobaka, kajti vsak se zavzema za

»Komarji vesoljstva«

Letajo večinoma po nebesnem prostoru med Marsom in Jupitrom, le nekateri pokukajo včasih tudi čez to mejo

Vesoljstvo je prostor, ki si ga človek res ne more pravilno predstavljati, če bi ga učeni astronomi še tako natančno premerili in nam ga predstavili v številkah. Številke, s katerimi zvezdoslovci podajajo razdalje med posameznimi nebesnimi telesi oziroma velikost teh na videz tako majhnih svetov, so tako ogromne, da jih res lažje prenese papir kot pa človeški razum. Vendar bi bilo napako misliti, da so prav vsa nebesna telesa ogromna po svoji razsežnosti. Bistvo zvezdoslovo oko je opazilo v vsemirju tudi takšna telesa, rečimo zvezdice, ki merijo v premeru komaj nekaj kilometrov ali celo samo nekaj sto metrov. Med temi so najzanimivejši tako imenovani planetoidi, nekaki »komarji vesoljstva«.

Med Marsom in Jupitrom je njih prostor

Planetoidov je na tisoče in tisoče. Vrte se okoli sonca in so oddaljeni skoro vsi od njega povprečno toliko, da padajo med Mars in Jupiter. Največji planetoidi (Vesta, Pallade in Cerera) merijo v premeru nekaj sto kilometrov in jih je možno videti tudi z manjšimi daljnogledi. Vesto včasih celo kar s prostim očesom kot bledikasto zvezdico. Vendar na splošno velja, da velike večine planetoidov ni mogoče videti drugače kot samo s pomočjo močnih daljnogledov.

Rekli smo, da se na splošno drže v pasu med Marsom in Jupitrom. Vendar pa nekateri med njimi uhajajo tudi čez mejo tega vesmirskega prostora. So planetoidi, ki so dosti bližje soncu kot pa Mars in celo bližje kot naša zemlja in Venera, na drugi strani pa so spet takšni, ki so dalje od njega kot pa Jupiter.

Značilno za planetoida je predvsem, da se sučejo okrog sonca in da se na svoji dolgi poti enkrat soncu približujejo, potem pa se od njega spet oddaljujejo.

Nevarni Hermes

Zelo zanimiv je na primer planetoid Hermes, ki ga je leta 1937 odkril nemški zvezdoslovec Reinmuth. Kadar je soncu najbližje, je nekje v sredi med Merkurjem in Venero, pri največji oddaljenosti od sonca pa med Marsom in Jupitrom. Po tem takem preseka poti, po katerih hodijo Venera, Zemlja in Mars. Zato bi se moglo nekoč zgoditi, da planetoid Hermes treji v enega teh treh planetov. Trk pa ne bi bil poguben za ves tihi planet, v katerega bi se Hermes zaletel, pač pa samo za one

svoje koristi. Ta pridelovalec tobaka tudi priznava, da bi bil takšen gospodarski ukrep seveda samo začasen, morda v veljavi samo za čas, dokler bo trajala vojna, pripominja pa, da se po vojni morda mnogi nekdanji pridelovalci tobaka ne bi več oprijeli te panoge kmetijstva, bodisi ker bi jih država zaradi stremeljenja po samooskrbi z živil pri tem ovirala ali pa, ker bi zaradi drugih poslov svojo zemljo raje prodali kmetom, ki se nikdar niso z gojitvijo tobaka ukvarjali. Sprito tega bi se pojavila nevarnost, da Grčija po vojni ne bi mogla več tekmovali glede tobaka s Turčijo in Bolgarijo.

Na videz še najboljši predlogi

Med predlogi, kako naj se to vprašanje le na kak zadovoljiv način reši, se zdita še najpametnejša naslednja dva: Kmetje naj odslej posade s tobakom le tisto zemljo, ki je za to posebno prikladna, vso ostalo pa naj namenijo za pridelovanje žita, zelenjave in sočivja. Država naj bi s podeljevanjem podpor in nagrad — izvozne nagrade znašajo v Bolgariji in Turčiji do 25%, v Grčiji pa jih dozdaj še niso podeljevali — dosegla, da bi tudi v bodoče grški tobak lahko tekmoval s turškim in bolgarskim, morda na ta način, da bi vse tri države sklenile kak primeren gospodarski sporazum. Država naj bi znižala davke, s čemer bi se znižala tudi cena tobaka. Slednjič naj bi se znižale tudi mezde delavstva in dobiček od tobaka. Drugi predlogi se nanašajo na zboljšanje kakovosti tobaka in na gojitev »virginijskega« tobaka za izvoz v Nemčijo in na okrepitev domače izdelave cigaret.

Ti predlogi pa so zaenkrat še samo izraz zasebnega mnenja in uradno o njih dozdaj še niso povedali ničesar. Odločitev je tudi zares težka, saj je s tem v zvezi še toliko drugih perečih vprašanj, na katera je treba misliti, kadar gre za tako važne stvari, kakor je sposobnost države, da tudi kaj izvažata, ne samo kupuje.

Besedilo: Jože Tomažič

Pogorska pravljica

Risal Jože Beranek.

20.

Zdel se jima je pošten, pa sta mu obljubila. Mati je šla v drugo sobo, kjer je po dolgih letih spet odgnila sinovo postelj. In govorila je sama s seboj:

»Čisto se nama je izgubil zaradi grofa in njegove hčere. Če bi bila za kaj, bi si ga bila pri očetu že kdaj izprosila. Od nikoder ni glasu o njem. In zdaj bo spal tujec v njegovi postelji.«

21.

Postelja je bila porahljana, poklicala je tujca in odšla. Sin je počasi stopil čez prag in se razgledoval. Po toliko letih je bil spet v svoji sobici. »Dobra je moja krinka,« si je mislil, »če me oče in mati nista spoznala.« Pa mu je vendar bilo težko zaradi tega.

Poldrug milijon madžarskih piščancev letnika 1942

Neki časnikar iz Budimpešte piše, da je madžarsko kmetijsko ministristvo posvetilo veliko pozornost tudi kokošereji, oziroma valitvi piščancev. V zadnjem času so ustanovili kar petnajst valilnic. Ze konec letošnjega januarja so začeli prodajati piščance tistim, ki se zanje zanimajo in bi jih radi sami zredili, da bi potem imeli svoje kokoši. Računajo, da bodo v letošnjem letu prodali okrog poldruga milijona piščancev. Jajca, ki jih pošljejo v valilnice, prej strogo preiščejo, če so res dobra. Po teh velikih valilnicah zvaljene piščance prodajajo dosti ceneje, kot drugod.

SELMA LAGERLOEF:

NA RAZPOTJIH SRCA

ROMAN

»Trenutno še ne vem dobro. Pa vendar, jo že imam! Ti boš popolnoma zadovoljen s tem. Nikomur ne sme priti na misel, da je bilo slavlje prirejeno zaradi tebe. Obljubi mi le, da se boš takoj preoblekel in prišel dol.«

Bilo je zares posrečeno slavlje. Med vsemi razkošnimi in posrečenimi prireditvami v hiši Ekenstedt je bila ta brez dvoma takšna, da jo je veljalo ohraniti v lepem spominu.

Ob pečenki, ko so pokale steklenice šampanjca, je nastopilo resnično presenečenje. Gospod polkovnik se je dvignil in zaprosil prisotne, naj skupaj z njim pijejo na srečo poročnika Stena Arkerja in njegove hčerke Eve, katerih zaroko hoče s tem oznaniti.

To je bilo veselje!

Poročnik Arker je bil siromak, ki ni imel dosti izgledov za napredovanje. Vsi pa so vedeli, da se je že dolgo potegoval za roko Eve Ekenstedt. In ker Ekenstedtovi hčerki nista imeli dosti časticev, se je vse mesto živo zanimalo za to stvar. Toda zmerom so mislili, da bo gospa polkovnikova zavrnila poročnika.

Toda kasneje se je povsod šušljalo, kako je prišlo do te objave. Ja, gospa polkovnikova je privolila v zaroko poročnika z njeno hčerko le zato, da ne bi nihče opazil, da je padlo v vodo njeno presenečenje, ki ga je prvotno pripravila za svoje goste.

Toda ni ga bilo nikogar, ki bi zaradi tega gospo polkovnikovo manj občudoval. Nasprotno! Rekli so le, da se prav nihče ne bi znal boljše znajti v težkem in presenetljivem položaju kakor ravno gospa polkovnikova Ekenstedt.

II.

Če se je kdo upal zameriti gospe polkovnikovi, tedaj je gospa vedno pričakovala, da jo bo grešnik prišel prositi za opravičilo. Cim je bil ta obred izvršen, potem je od vsega srca odpustila in je bila poslej ravno tako prijazna in vljudna kakor prej.

Ves čas božičnih praznikov je upala, da jo bo Karel Artur prosil za odpustanje, ker je na slavnostni večer, ko se je bil vrnil iz Upsale, tako trdo govoril z njo. Kajpada je razumela, da se je pustil zvesti od prvih vtisov, ni pa mogla razumeti, da svoje napake po vsem videzu ni opazil, čeprav je imel medtem dovolj časa za razmislek.

Toda Karel Artur je pustil, da so božični prazniki minuli, ne da bi izustil eno samo besedico obžalovanja ali kesanja. Zabaval se je kot običajno pri povabljenih mizah ali pa s sanknjem, doma je bil ljubezniv in pazljiv. Ni pa izrekel tistih borih besed, ki jih je gospa Beate pričakovala. Ne da bi ostal zapazili, je med majo terjo in sinom zrastle neviden zid in tako si nista bila nič kaj zupljiva. Na nobeni strani ni bilo mogoče opaziti, da ni več ljubekega govorjenja ali ljubezni, toda tisto »nekaj«, kar ju je ločevalo, je vendar obstajalo.

Ko se je Karel Artur spet vrnil v Upsalo, ga je mučila ena sama misel, kako bi popravil svoj poraz. Če je gospa Beate pričakovala pismenega opravičila, se je bridko varala. Karel Artur je pisaril le o svojih latinskih študijah. Zdal se je udeleževal latinskih predavanj pri dveh profesorjih, hodil dan za dnem v predavalnico in postal vrh tega še član združenja, kjer so se urili v latinskem razpravljanju in govorjenju.

Pisaril je domov pisma, polna velikake upanja, gospa Beate pa mu je odgovarjala v enakem slogu. Toda navkljub temu se je zaradi njega polaščala skrb. Bil je nedostojen napram svoji lastni materi in je ni prosil za odpustanje. Kazen konec koncev nedvomno ne more izostati.

Ne, svojemu sinu ni privoščila kazni. O ne, prosila je Boga,

naj mu ne šteje v zlo ta majhen prekršek, temveč naj vse prepusti pozabi. Poskušala je svojemu Bogu tudi dopovedati, da je bila vsemu temu kriva sama. »Sama sem bila naspametna in nerodna in sem se hotela bahati z njegovimi uspehi,« je dejala. »Kazni ne zasluži on, pač pa le jaz sama.«

Navzlic temu pa je še vedno vztrajno iskala v slehernem pismu besede, po katerih je tako hrepenela. Ker pa teh besed ni ugledala, je postajala vedno bolj nemirna. Polastil se je je občutek, da Karel Artur nikdar ne bo mogel imeti sreče pri svojem delu, dokler ne bo dobil njene odveze in odpustanja.

Nekega lepega dne proti koncu poletja je izjavila gospa polkovnikova, da misli odpotovati v Upsalo in obiskati svojo dobro prijateljico Mello Siltverstolpe. Zadnje poletje sta se bili dobili pri Gyllenshaalsovih v Kavlasu in se tako tesno sprijaznili, da je dobra Malla prosila gospo Beato, naj pride pozimi v Upsalo, da bi se lahko spoznala tudi s književniki.

Ves Karlstadt je bil pokonci, kajti gospa polkovnikova je hotela na takšno potovanje ravno v dejavnem času. Tu bi moral polkovnik odreči svoj pristanek, tako so na splošno menili. Toda gospod polkovnik je bil na kimanja navajen in tako je gospa polkovnikova odpotovala.

Potovanje je bilo strašno, prav tako kakor so meščani v Karlstadu napovedovali. Vekrat je voz običal, da so ga morali z drugo spet potegniti iz blata. Enkrat se je zlomilo celo peresje, drugič pa tudi ojnica. Toda gospa polkovnikova se je prebila skozi vse čeri. Majhna in slabotna je bila, toda pogumna in vedra, da bi šli krčmarji in konjski hlapci, kovači in kmetje, s katerimi je prišla v stik, vsi zanj v ogenj. Lahko bi se reklo, da so se vsi zavedali, kako nujno potrebno je, da pride v Upsalo.

Seveda je gospa Beate napovedala svoj obisk gospe Melli Siltverstolpe, ne pa Karlu Arturju. Prosila je celo gospo Mallo, naj mu tega gotovo ne pove. Pisala je, da se ji zdi najumestnejše, če ga preseneti.